

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 116g/2018

privind excepția de neconstituționalitate
a unor dispoziții din articolul 142 alin. (2) din Codul de procedură penală
(plata pentru efectuarea expertizei în cauzele penale)

CHIȘINĂU

6 septembrie 2018

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlui Mihai POALELUNGI, *președinte*,
dlui Aurel BĂIEȘU,
dlui Igor DOLEA,
dlui Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,
cu participarea dlui Gheorghe Reniță, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 17 august 2018,
Înregistrată la aceeași dată,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 6 septembrie 2018 în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a textului „și pe cont propriu” din articolul 142 alin. (2) din Codul de procedură penală, ridicată de către dl Constantin Constantinov, în dosarul nr. 1-129/2018, pendinte la Judecătoria Bălți, sediul central.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost depusă la Curtea Constituțională, pe 17 august 2018, de către dna judecător Ecaterina Arseni de la Judecătoria Bălți, sediul central, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Pe rolul Judecătoriei Bălți, sediul central, se află cauza penală de învinuire a dlui Constantin Constantinov de comiterea infracțiunii prevăzute la articolul 264¹ alin. (3) din Codul penal, i.e. refuzul conducătorului mijlocului de transport de a trece examenul medical în vederea stabilirii stării de ebrietate și a naturii ei sau de a i se preleva probe biologice în cadrul acestui examen medical.

4. Pe 2 mai 2018, în cadrul ședinței de judecată, dl avocat Igor Chiriac i-a solicitat instanței de judecată dispunerea efectuării unei expertize judiciare în vederea constatării existenței anumitor intervenții în imaginile video și în înregistrările audio efectuate de către poliție în timpul reținerii dlui Constantin Constantinov. Această înregistrare i-a fost prezentată instanței de către acuzatorul de stat ca probă în susținerea învinuirii dlui Constantin Constantinov de comitere a infracțiunii prevăzute la articolul 264¹ alin. (3) din Codul penal. Totodată, pe 8 iunie 2018, în cadrul ședinței de judecată, procurorul a solicitat respingerea cererii privind dispunerea efectuării unei expertize, invocând faptul că nu există intervenții în înregistrarea audio-video prezentată. Deocamdată,

instanța de judecată nu s-a pronunțat pe marginea cererii privind dispunerea efectuării unei expertize judiciare.

5. Între timp, prin răspunsul nr. 1864 din 5 august 2018 al Centrului național de expertize judiciare (C.N.E.J.) al Ministerului Justiției, dlui avocat Igor Chiriac i s-a comunicat faptul că, actualmente, C.N.E.J. nu realizează expertize ale înregistrărilor video, din cauza lipsei specialiștilor în acest domeniu. De asemenea, C.N.E.J. a precizat că poate efectua doar expertiza înregistrării audio în discuție, în vederea stabilirii intervențiilor în aceasta. În conformitate cu Anexa nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 194 din 24 martie 2017 pentru aprobarea tarifelor la serviciile de expertiză judiciară și extrajudiciară este necesară achitarea sumei de 2100 de lei.

6. Pe 10 august 2018, dl Constantin Constantinov a ridicat excepția de neconstituționalitate a textului „și pe cont propriu” din articolul 142 alin. (2) din Codul de procedură penală.

7. Prin încheierea Judecătorei Bălți, sediul central, din 13 august 2018, s-a dispus trimiterea unei sesizări la Curtea Constituțională, în vederea soluționării excepției.

B. Legislația pertinentă

8. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngrădi accesul la justiție.”

Articolul 21 Prezumția nevinovăției

„Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.”

Articolul 26 Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.”

9. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală sunt următoarele:

Articolul 142

Temeiurile pentru dispunerea și efectuarea expertizei judiciare

„(1) Expertiza judiciară se dispune în cazurile în care pentru constatarea, clarificarea sau evaluarea circumstanțelor ce pot avea importanță probatorie pentru cauza penală sunt necesare cunoștințe specializate în domeniul științei, tehnicii, artei, meșteșugului sau în alte domenii. Posedarea unor asemenea cunoștințe specializate de către persoana care efectuează urmărirea penală sau de către judecător nu exclude necesitatea dispunerii expertizei judiciare. Dispunerea expertizei judiciare se face, la cererea părților, de către organul de urmărire penală, procuror sau de către instanța de judecată, precum și din oficiu de către organul de urmărire penală sau procuror.

(2) Părțile, din inițiativă proprie și pe cont propriu, sunt în drept, prin intermediul organului de urmărire penală, al procurorului sau al instanței de judecată, să înainteze instituției publice de expertiză judiciară/biroului de expertiză judiciară o cerere privind efectuarea expertizei judiciare pentru constatarea circumstanțelor care, în opinia lor, vor putea fi utilizate în apărarea intereselor lor. În acest caz, organul de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată este obligată să remită instituției publice de expertiză judiciară/biroului de expertiză judiciară materialele necesare efectuării expertizei judiciare. Raportul de expertiză judiciară întocmit la cererea părților se prezintă de către parte organului de urmărire penală, procurorului sau instanței de judecată, se anexează la materialele cauzei penale și urmează a fi apreciat în coroborare cu alte probe. În cazul în care, reieșind din concluziile formulate de experți în rapoartele de expertiză anterioare, se constată inoportunitatea dispunerii expertizei judiciare solicitate de către părți, iar efectuarea unei alte expertize va condiționa tergiversarea procesului penal, organul de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată respinge cererea părților.

[...]

Articolul 143

Cazurile când efectuarea expertizei judiciare este obligatorie

„(1) Expertiza judiciară se dispune și se efectuează, în mod obligatoriu, pentru constatarea:

- 1) cauzei morții;
- 2) gradului de gravitate și a caracterului vătămărilor integrității corporale;
- 3) stării psihice și fizice a bănuțului, învinutului, inculpatului – în cazurile în care apar îndoieli cu privire la starea de responsabilitate sau la capacitatea lor de a și apăra de sine stătător drepturile și interesele legitime în procesul penal;
3¹) stării psihice și fizice a persoanei în privința căreia se reclamă că s-au comis acte de tortură, tratamente inumane sau degradante;
- 4) vârstei bănuțului, învinutului, inculpatului sau părții vătămăte – în cazurile în care această circumstanță are importanță pentru cauza penală, iar documentele ce confirmă vârsta lipsesc sau prezintă dubiu;
- 5) stării psihice sau fizice a părții vătămăte, martorului dacă apar îndoieli în privința capacității lor de a percepe just împrejurările ce au importanță pentru cauza penală și de a face declarații despre ele, dacă aceste declarații ulterior vor fi puse, în mod exclusiv sau în principal, în baza hotărârii în cauza dată;
- 6) altor cazuri când prin alte probe nu poate fi stabilit adevărul în cauză.”

Articolul 229 Plata cheltuielilor judiciare

„(1) Cheltuielile judiciare sunt suportate de condamnat **sau sunt trecute în contul statului.**

[...]

10. Prevederile relevante ale Legii nr. 68 din 14 aprilie 2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar sunt următoarele:

Articolul 2 Noțiuni

„În sensul prezentei legi, următoarele noțiuni se definesc astfel:

[...]

expertiză judiciară – activitate de cercetare științifico-practică, efectuată în cadrul procesului civil, penal sau contravențional (denumit în continuare proces judiciar) în scopul aflării adevărului prin efectuarea unor cercetări metodice cu aplicarea de cunoștințe speciale și procedee tehnico-științifice pentru formularea unor concluzii argumentate cu privire la anumite fapte, circumstanțe, obiecte materiale, fenomene și procese, corpul și psihicul uman, ce pot servi drept probe într-un proces judiciar;

[...]

Articolul 75

Plata pentru serviciile de efectuare a expertizei judiciare

„(1) **Expertiza judiciară se efectuează cu condiția că solicitantul achită în prealabil costurile acesteia.** În cazul în care solicitantul expertizei este o instituție publică, pentru efectuarea expertizei judiciare este suficientă prezentarea prealabilă a unei garanții privind plata ulterioară, acceptată de către instituția de expertiză judiciară sau de către expertul judiciar, în cazul în care acesta își desfășoară activitatea în cadrul unui birou de expertiză judiciară.

(2) Costurile expertizelor judiciare și extrajudiciare, efectuate de către instituțiile publice de expertiză judiciară, se stabilesc de Guvern.

(3) **În cauzele penale, cheltuielile pentru efectuarea expertizei sunt suportate de către ordonatorul expertizei judiciare din bugetul alocat, cu excepția cazurilor prevăzute la art. 142 alin. (2) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova.**

(4) Plata pentru expertiza judiciară dispusă în cauzele contravenționale se achită din mijloacele bugetare ale ordonatorului expertizei.

(5) Plata pentru expertizele judiciare în cauzele civile se face anticipat de către partea care a solicitat expertiza, fapt menționat în actul de dispunere a expertizei judiciare.

(6) Costurile expertizelor judiciare efectuate la solicitarea Agentului Governamental sau a Avocatului Poporului sunt suportate din bugetul de stat.

(7) Plata cheltuielilor de judecată pentru efectuarea expertizelor judiciare suportate din bugetul de stat se face conform procedurii prevăzute de legislația de procedură.

(8) Ca excepție, în cazul în care solicitantul are o situație materială precară, este o persoană cu dizabilități sau este beneficiar de pensie pentru limită de vârstă, prin decizia conducătorului instituției publice de expertiză judiciară sau a expertului

judiciar căruia i-a fost dispusă efectuarea expertizei judiciare, în cazul în care acesta își desfășoară activitatea în cadrul unui birou de expertiză judiciară, **taxele pentru expertiza judiciară pot fi reduse cu până la 50%.**”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

11. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul a invocat faptul că, spre deosebire de acuzatorul de stat, inculpatul este obligat să achite o plată (a cărei mărime este stabilită prin Hotărârea Guvernului nr. 194 din 24 martie 2017), în ipoteza solicitării de către acesta a dispunerii unei expertize judiciare. Astfel, se aduce atingere principiului egalității armelor.

12. De asemenea, autorul excepției de neconstituționalitate a subliniat că neefectuarea unei expertize judiciare necesare într-o cauză penală, din cauza neachitării plății pentru aceasta, este de natură să conducă la o încălcare a dreptului la un proces echitabil și a dreptului la apărare.

13. În opinia autorului excepției de neconstituționalitate, prevederile contestate contravin articolelor 20, 21 și 26 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

14. Examinând admisibilitatea sesizării, Curtea constată următoarele.

15. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a Codului de procedură penală, ține de competența Curții Constituționale.

16. Curtea constată că excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de către dl Constantin Constantinov, parte în dosarul nr. 1-129/2018, pendinte la Judecătoria Bălți, sediul central. Astfel, sesizarea este formulată de către subiectul căruia i s-a conferit acest drept, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

17. Curtea reține că potrivit articolului 142 alin. (2) din Codul de procedură penală:

„Părțile, din inițiativă proprie **și pe cont propriu**, sunt în drept, prin intermediul organului de urmărire penală, al procurorului sau al instanței de judecată, să înainteze instituției publice de expertiză judiciară/biroului de expertiză judiciară o cerere privind efectuarea expertizei judiciare pentru constatarea circumstanțelor care, în opinia lor, vor putea fi utilizate în apărarea intereselor lor. [...]”

18. Din conținutul sesizării, Curtea observă că autorul excepției pretinde că textul „și pe cont propriu” din norma citată îi impune persoanei acuzate de comiterea unei infracțiuni obligația de a achita o plată (a cărei mărime este stabilită prin Hotărârea Guvernului nr. 194 din 24 martie 2017), în ipoteza solicitării de către acesta a dispunerii efectuării unei expertize judiciare, fapt care ar contraveni articolelor 20 (care garantează dreptul la un proces echitabil), 21 (care garantează

prezumția de nevinovăție) și 26 (care garantează dreptul la apărare) din Constituție.

19. Curtea reține că, prin definiție, expertiza judiciară reprezintă o activitate de cercetare științifico-practică, efectuată în cadrul procesului civil, penal sau contravențional, în scopul aflării adevărului prin efectuarea unor cercetări metodice, cu aplicarea de cunoștințe speciale și procedee tehnico-științifice pentru formularea unor concluzii argumentate cu privire la anumite fapte, circumstanțe, obiecte materiale, fenomene și procese, corpul și psihicul uman, ce pot servi drept probe într-un proces judiciar (a se vedea articolul 2 din Legea nr. 68 din 14 aprilie 2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar).

20. Motivele pentru dispunerea și efectuarea expertizei judiciare sunt prevăzute la articolul 142 din Codul de procedură penală. Astfel, alineatul (1) al acestui articol prevede că expertiza judiciară se dispune în cazurile în care pentru constatarea, clarificarea sau evaluarea circumstanțelor ce pot avea importanță probatorie pentru cauza penală sunt necesare cunoștințe specializate în domeniul științei, tehnicii, artei, meșteșugului sau în alte domenii. Posedarea unor asemenea cunoștințe specializate de către persoana care efectuează urmărirea penală sau de către judecător nu exclude necesitatea dispunerii expertizei judiciare. Dispunerea expertizei judiciare se face, la cererea părților, de către organul de urmărire penală, de către procuror sau de către instanța de judecată, precum și din oficiu, de către organul de urmărire penală sau de procuror. Totodată, prin articolul 143 din Codul de procedură penală legislatorul a stabilit cazurile în care este obligatorie efectuarea expertizei.

21. Curtea observă că, în baza articolului 19 alin. (3) din Codul de procedură penală, procurorul (organul de urmărire penală) are obligația de a lua toate măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă, a circumstanțelor cauzei, de a evidenția atât circumstanțele care dovedesc vinovăția bănuțului, învinuitului, inculpatului, cât și cele care îl dezvinovățesc, precum și circumstanțele care îi atenuază sau agravează răspunderea. Această normă își găsește dezvoltarea în articolul 100 alin. (1) din Codul de procedură penală, potrivit căruia administrarea probelor constă în folosirea mijloacelor de probă în procesul penal, adică strângerea și verificarea probelor, în favoarea și în defavoarea învinuitului, inculpatului, de către organul de urmărire penală, din oficiu sau la cererea altor participanți la proces, precum și de către instanță, la cererea părților, prin procedeele probatorii prevăzute de Codul de procedură penală.

22. Prin urmare, dispunerea unei expertize judiciare constituie o obligație procesuală a procurorului (organului de urmărire penală), în faza de urmărire penală, dacă circumstanțele cauzei o justifică. Expertiza urmează a fi dispusă și în favoarea învinuitului pentru a respecta drepturile procesuale ale acestuia, inclusiv principiul egalității armelor. În cazul unei omisiuni a procurorului (organului de urmărire penală) de a

respecta o asemenea obligație, persoanele interesate pot utiliza instrumentele procesuale prevăzute în instituția controlului judiciar al procedurii prejudiciare. Părțile interesate pot solicita efectuarea unei expertize judiciare la judecarea cauzei în prima instanță sau în instanța de apel. În mod firesc, în toate cazurile, cheltuielile suportate pentru efectuarea expertizelor sunt suportate de la bugetul de stat. Așadar, efectuarea unei expertize judiciare pentru constatarea circumstanțelor cauzei constituie o obligație pozitivă a autorităților, ce derivă din articolul 124 alin. (1) din Constituție, iar dreptul părților de a solicita efectuarea unei expertize din inițiativă proprie și pe cont propriu este o garanție suplimentară prevăzută de normele procesuale.

23. După această clarificare, Curtea menționează că, potrivit articolului 75 alin. (3) din Legea nr. 68 din 14 aprilie 2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, cheltuielile pentru efectuarea expertizei sunt suportate de către ordonatorul expertizei judiciare din bugetul alocat, cu excepția cazurilor prevăzute la articolul 142 alin. (2) din Codul de procedură penală.

24. Sub acest aspect, Curtea constată că în cazurile în care organul de urmărire penală și, în special, procurorul este obligat, *ope legis*, să dispună efectuarea unei expertize judiciare (prevăzute la articolul 143 din Codul de procedură penală) cheltuielile pentru aceasta sunt suportate de către ordonatorul expertizei judiciare din bugetul alocat. Astfel, Curtea Supremă de Justiție a stabilit în jurisprudența sa că aceste cheltuieli nu pot fi puse în sarcina acuzatului (*e.g.* vezi Decizia Curții Supreme de Justiție din 8 noiembrie 2017, în dosarul nr. 1ra-1542/2017; Decizia Curții Supreme de Justiție din 28 februarie 2018, în dosarul nr. 1ra-473/2018; Decizia Curții Supreme de Justiție din 29 mai 2018, în dosarul nr. 1ra-946/2018; Decizia Curții Supreme de Justiție din 30 mai 2018, în dosarul nr. 1ra-971/2018). Dimpotrivă, în cazurile prevăzute la articolul 142 alin. (2) din Codul de procedură penală, i.e. atunci când părțile doresc să fie dispusă și efectuarea altor expertize (care ar fi relevante, în opinia lor), acestea vor suporta și cheltuielile corespunzătoare. Așadar, în ipoteza în discuție, expertiza judiciară se efectuează cu condiția ca solicitantul să achite costurile ei.

25. Totuși, cu titlu de excepție, potrivit articolului 75 alin. (8) din Legea nr. 68 din 14 aprilie 2016, în cazul în care solicitantul are o situație materială precară, este o persoană cu dizabilități sau este beneficiar de pensie pentru limită de vârstă, prin decizia conducătorului instituției publice de expertiză judiciară sau a expertului judiciar căruia i-a fost dispusă efectuarea expertizei judiciare, în cazul în care acesta își desfășoară activitatea în cadrul unui birou de expertiză judiciară, taxele pentru expertiza judiciară pot fi reduse cu până la 50%.

26. Mai mult, în conformitate cu articolul 229 alin. (1) din Codul de procedură penală, cheltuielile judiciare sunt suportate de către condamnat sau sunt trecute în contul statului.

27. În subsidiar, persoana poate contesta hotărârea instanței, inclusiv în partea ce ține de plata pentru efectuarea expertizei judiciare.

28. Suplimentar, Curtea mai menționează că, în cazul efectuării unei expertize pe cont propriu, determinată de omisiunea autorităților de a o efectua și o eventuală pronunțare a unei sentințe de achitare, persoana poate solicita repararea prejudiciului în conformitate cu Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

29. În consecință, prevederea contestată este compensată în mod suficient cu garanții procesuale, inclusiv în cadrul procesului ulterior în fața instanței de judecată, astfel încât nu este de natură să conducă la o încălcare a articolelor 20, 21 și 26 din Constituție.

30. Prin urmare, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textului „și pe cont propriu” din articolul 142 alin. (2) din Codul de procedură penală este nefondată.

31. Din aceste motive, în baza articolului 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și a articolelor 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textului „și pe cont propriu” din articolul 142 alin. (2) din Codul de procedură penală, ridicată de către dl Constantin Constantinov, în dosarul nr. 1-129/2018, pendinte la Judecătoria Bălți, sediul central.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Mihai POALELUNGI

*Chișinău, 6 septembrie 2018
DCC nr. 98
Dosarul nr. 116g/2018*